

บทที่ 5

วิเคราะห์การจัดเก็บภาษีอากรจากการโอนทรัพย์สินของผู้ถือหุ้นให้แก่บริษัท นิยามของรายได้ และหลักการจัดเก็บภาษีอากรที่ดี

จากการศึกษาก่อนหน้านี้ในบทที่ 2 ความหมายของรายได้และหลักการจัดเก็บภาษีอากร บทที่ 3 และ 4 เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีอากรจากการโอนทรัพย์สินของผู้ถือหุ้นให้แก่บริษัทตามกฎหมายไทยและสหรัฐอเมริกาตามลำดับนั้น กรณีเห็นได้ว่ากฎหมายภาษีอากรของไทย (ประมวลรัษฎากร) มีลักษณะที่ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ถือหุ้นโอนทรัพย์สินแลกเปลี่ยนกับหุ้นออกใหม่ในบริษัท รวมถึงไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ถือหุ้นกระทำการโอนเงินสดหรือทรัพย์สินในลักษณะให้เปล่าแก่บริษัท หรือกระทำการปลดเปลื้องบริษัทออกจากภาระหนี้สิน ทั้งนี้ เพราะผู้โอนหรือบริษัทผู้รับโอนต้องมีภาระภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรแล้วแต่กรณีถือเสมือนประมวลรัษฎากรไม่สนับสนุนให้ผู้ถือหุ้นกระทำการดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการลงทุนหรือการขยายตัวของกิจการอย่างยิ่ง

ดังนั้น ในบทนี้ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์การจัดเก็บภาษีอากรของไทยตามประมวลรัษฎากรข้างต้นว่าถูกต้องเป็นรายได้ที่แท้จริงหรือไม่ และการจัดเก็บภาษีอากรดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการจัดเก็บภาษีอากรที่ดี มีผลกระทบต่อการขยายตัวของบริษัทหรือไม่ หากต้องแก้ไขแนวทางในการแก้ไขประมวลรัษฎากรควรเป็นอย่างไร

5.1 การวิเคราะห์การใช้ทรัพย์สินแลกเปลี่ยนกับหุ้นออกใหม่

5.1.1 การใช้เงินสดหรือทรัพย์สินอื่นแลกเปลี่ยนกับหุ้นออกใหม่ของบริษัทมีผลตามประมวลรัษฎากรแตกต่างกันมาก ทั้ง ๆ ที่ถือเป็นการลงทุนด้วยกัน โดยในขณะที่ผู้โอนด้วยเงินสดจะไม่ก่อให้เกิดภาระภาษีแต่อย่างใด แต่ผู้โอนด้วยทรัพย์สินอื่นนั้นประมวลรัษฎากรถือว่า ผู้โอนดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต่างมีรายได้ต้องนำไปคำนวณเพื่อเสียภาษีอากร (ยกเว้นกรณีสังหาริมทรัพย์ที่บุคคลธรรมดาได้มาโดยมิใช่ในทางการค้าหรือหากำไร) โดยเฉพาะถ้าทรัพย์สินที่โอนเป็นอสังหาริมทรัพย์ ประมวลรัษฎากรมาตรา 39 กำหนดเป็นพิเศษให้ถือเป็นการขาย และกำหนดราคาขายไว้โดยให้ถือตามราคาประเมินทุนทรัพย์เพื่อเรียกเก็บ

ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนเป็นนิติและนิติกรรมตามประมวลกฎหมายที่ดิน ส่วนบริษัทผู้รับโอนเงินสดและทรัพย์สินอื่นโดยแลกกับหุ้นออกใหม่นั้น จะไม่มีภาระภาษีแต่อย่างใด

นอกจากนั้น กรณีที่ผู้ถือหุ้นโอนเงินสดหรือทรัพย์สินในลักษณะให้เปล่าแก่บริษัท โดยมิได้รับหุ้นออกใหม่ไปแต่อย่างใด หรือกรณีที่ผู้ถือหุ้นทำการปลดเปลื้องบริษัทออกจากภาระหนี้สินก็ได้รับผลตามประมวลรัษฎากรเช่นเดียวกัน กล่าวคือบริษัทผู้รับโอนต้องนำเงินสด มูลค่าทรัพย์สินหรือหนี้สินดังกล่าวมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ ส่วนผู้ถือหุ้นที่เป็นบริษัท (หรือบุคคลธรรมดาในกรณีอสังหาริมทรัพย์) นอกจากไม่สามารถนำเงินสด มูลค่าทรัพย์สินหรือหนี้สินมาใช้ประโยชน์เป็นรายจ่ายหรือรวมถือเป็นต้นทุนในหุ้นเดิมได้แล้ว ผู้ถือหุ้นดังกล่าวยังอาจถูกเจ้าพนักงานประเมินทำการประเมินให้เสียภาษีสำหรับทรัพย์สินที่โอนไปได้

ผู้เขียนเห็นว่า การเก็บภาษีอากรของสรรพากรไทยตามประมวลรัษฎากรข้างต้น เป็นการเก็บภาษีอากรที่ไม่ได้แยกแยะเจตนาของผู้โอนทรัพย์สินว่ามีเจตนาเพื่ออะไร กล่าวคือ เป็นการโอนทรัพย์สินเพื่อการลงทุนหรือเพื่อการขยายตัวของกิจการอย่างแท้จริง หรือเป็นการโอนทรัพย์สินไปเพื่อหวังผลกำไร ซึ่งเจตนาหรือวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ผลกระทบทางภาษีอากรน่าจะแตกต่างกันไปด้วย การจัดเก็บภาษีอากรจากการโอนทรัพย์สินของผู้ถือหุ้นให้แก่บริษัทในทันทีที่มีการโอน ควรจะใช้เฉพาะกรณีที่เป็นการโอนทรัพย์สินเพื่อหวังกำไรเท่านั้น ส่วนการโอนทรัพย์สินโดยมีเจตนาหรือวัตถุประสงค์เพื่อการลงทุนหรือเพื่อการขยายตัวของกิจการ ซึ่งผู้โอนทรัพย์สินที่ได้รับหุ้นของบริษัทเป็นการตอบแทนเพียงอย่างเดียวยังไม่มีรายได้ที่แท้จริง เพราะฐานะทางเศรษฐกิจของผู้โอนหรืออาจกล่าวไว้ง่ายก็คือ สถานะทางการเงินหรือความมั่งคั่งของผู้โอนมิได้เปลี่ยนแปลงไปกว่าก่อนการโอน การเข้าไปเก็บภาษีอากรในทันทีที่มีการโอนทรัพย์สินดังกล่าว จึงเสมือนเป็นการเก็บภาษีอากรจากกำไรใน "หน้ากระดาษ" มีผลกระทบต่อผู้โอนทรัพย์สินที่ต้องจัดหาเงินสดมาเพื่อชำระภาษีอากรดังกล่าว หรืออาจทำให้ผู้โอนล้มเลิกความตั้งใจด้วยไม่ยอมเสียภาษีอากรก่อนเวลาอันควร

5.1.2 เพื่อให้เห็นภาพของรายได้ที่ควรนำมาใช้จัดเก็บภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรถูกต้องและชัดเจนขึ้น ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์ความหมายของ

รายได้ที่ปรากฏอยู่ในประมวลรัษฎากร รวมทั้งจะทำการเปรียบเทียบกับความหมายของ
รายได้ตามสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการบัญชีด้วย

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สิ่งที่ใช้เป็นฐานภาษีใน
เบื้องต้นก็คือเงินได้พึงประเมิน โดยประมวลรัษฎากร มาตรา 39 ได้ให้คำนิยามของ
เงินได้พึงประเมินว่าหมายถึง เงินได้อื่นเข้าลักษณะพึงเสียภาษีในหมวดนี้ โดยรวมถึง
ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นที่ได้รับซึ่งอาจคิดคำนวณได้เป็นเงิน นอกจากนั้นมาตรา 40
ได้แบ่งประเภทเงินได้พึงประเมินดังกล่าวออกเป็น 8 ประเภท โดยเงินได้ประเภทที่
8 นั้นรวมถึงเงินได้อื่น ๆ นอกจากที่ระบุไว้ใน (1) ถึง (7) เห็นได้ว่าประมวลรัษฎากร
ไม่ได้ให้ความหมายที่แจ้งชัดนักเกี่ยวกับคำว่าเงินได้พึงประเมิน โดยถ้อยคำมีลักษณะที่
กว้างและครอบคลุม อย่างไรก็ตามถ้ากรณีเป็นเงินมัดจำจากการทำสัญญาโดยมีเงื่อนไข
ไขว่าจะจ่ายเงินให้เมื่อครบสัญญาและไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของค่าตอบแทนกรมสรรพากรได้
วินิจฉัยว่า เงินมัดจำดังกล่าวไม่ถือเป็นเงินได้พึงประเมิน หากได้นำไปชำระภาษี
เงินได้แล้วก็มีสิทธิขอคืนได้

ส่วนภาษีเงินได้นิติบุคคล ฐานภาษีเงินได้นิติบุคคลที่สำคัญ
ก็คือ ฐานกำไรสุทธิ โดยประมวลรัษฎากร มาตรา 65 กำหนดว่าเงินได้ที่ต้องเสียภาษี
คือ กำไรสุทธิซึ่งคำนวณได้จากรายได้จากกิจการหรือเนื่องจากกิจการ หักด้วยรายจ่าย
ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ การคำนวณรายได้และรายจ่ายให้ใช้เกณฑ์สิทธิ เห็นได้ว่ามาตรา
65 ไม่ได้ให้ความหมายหรือคำนิยามของคำว่าเงินได้หรือรายได้อื่นพึงต้องเสียภาษีแต่
อย่างใด และกรมสรรพากรเองก็ไม่นำความหมายของเงินได้พึงประเมินตามมาตรา
39 มาใช้กับภาษีเงินได้นิติบุคคล โดยเห็นว่าคำว่าเงินได้พึงประเมินโดยหลักต้องใช้ในการ
การคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเท่านั้น

* หนังสือกรมสรรพากร ที่ กค 0802/3464 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2539.

นักกฎหมายภาษีอากรท่านหนึ่ง¹ ให้ความเห็นว่า แม้ประมวลรัษฎากรจะไม่ได้บัญญัติคำนิยามแห่งคำว่ารายได้จากกิจการไว้โดยแจ้งชัด แต่รายการทางการค้าใดที่บริษัทจะต้องนำมาบันทึกเป็นรายได้ในเชิงภาษีอากรนั้น ขึ้นอยู่กับว่าสิ่งดังกล่าวเพิ่มสถานะทางการเงินโดยเด็ดขาดให้แก่บริษัทหรือไม่ ตัวอย่างเช่น บริษัทกู้ยืมเงินจากธนาคารเป็นจำนวน 100 ล้านบาท แต่เงิน 100 ล้านบาทดังกล่าว ก็ไม่อาจนำมาถือเป็นรายได้เพื่อคำนวณกำไรสุทธิในทางภาษีอากรได้ เหตุผลก็เนื่องจากบริษัทมีภาระผูกพันตามกฎหมาย ที่จะต้องคืนเงินให้แก่เจ้าหนี้และทรัพย์สินของบริษัทในงบดุลก็มีได้เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด หากต่อมารธนาคารประเมินประโยชน์รับชำระหนี้บางส่วนจำนวน 40 ล้าน ส่วนอีก 60 ล้านนั้นยกให้แก่บริษัทในรูปของการปลดหนี้เห็นได้ว่าการปลดหนี้ส่งผลให้บริษัทมีฐานะทางการเงินดีขึ้นทันที 60 ล้านบาท ดังนั้น หนี้จำนวนที่ปลดดังกล่าวจึงต้องถือเป็นรายได้ เพราะเป็นประโยชน์เพิ่มในเชิงภาษีอากร

(2) จากการศึกษาความหมายของรายได้ตามที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 กรณีอาจสรุปเปรียบเทียบความหมายของคำว่า "รายได้" ในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ การบัญชี และกฎหมายภาษีอากร เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์การจัดเก็บภาษีอากร จากการโอนทรัพย์สินของผู้ถือหุ้นให้แก่บริษัทต่อไปได้ชัดเจนขึ้นดังนี้ รายได้ทางเศรษฐศาสตร์หมายถึงเงินหรือผลตอบแทนอื่นใดที่อาจคำนวณเป็นตัวเงินที่เพิ่มอำนาจทางเศรษฐกิจของบุคคล ๆ หนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่ง กล่าวคือรายการใดที่เป็นการเพิ่มสถานะทางการเงินหรือความมั่งคั่งของบุคคล รายการนั้นถือเป็นรายได้ทั้งสิ้น เช่น การได้มาซึ่งทรัพย์สินจากการให้โดยเสน่หา การรับมรดกหรือพินัยกรรมหรือการที่ค่าของที่ดินที่มีอยู่เพิ่มขึ้นเนื่องจากรัฐตัดถนนผ่านที่ดิน ฯลฯ แต่ถ้าเงินที่ได้รับเกิดจากการไปกู้ยืมจากบุคคลอื่น เงินที่กู้ยืมดังกล่าวไม่เข้าลักษณะ เป็นสิ่ง

¹ พิกพ วีระพงษ์ "การเก็บภาษีเงินประกันความรับผิดชอบจากการใช้สนามกอล์ฟ และคำนิยามของคำว่า "รายได้" ในเชิงภาษีอากร", สรรพากรสาส์น ปีที่ 41 ฉบับที่ 5 พฤษภาคม 2537, หน้า 36.

ที่เพิ่มสถานะทางการเงินหรือความมั่งคั่งอย่างแท้จริง เพราะผู้ที่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องใช้คืน เงินดังกล่าวจึงไม่ถือเป็นรายได้แต่อย่างใด ส่วนรายได้ทางการบัญชีจะมีลักษณะที่แตกต่างจากทางเศรษฐศาสตร์ เพราะรายได้ทางการบัญชีจะเป็นผลจากการดำเนินงานและกิจกรรมทางธุรกิจซึ่งได้สำเร็จแล้วหรือถือได้ว่าสำเร็จแล้ว ในขณะที่รายได้ทางเศรษฐศาสตร์จะไม่มีหลักเกณฑ์เรื่อง การเกิดของรายได้ (realization) เหมือนทางบัญชี นักบัญชีไม่อาจยอมรับการกำหนดมูลค่าโดยใช้การประมาณ (subjective valuations) ของนักเศรษฐศาสตร์ได้ ดังนั้น การนำรายได้จากทางเศรษฐศาสตร์มาใช้สำหรับบันทึกการบัญชีเกี่ยวกับรายได้ ตัวเลขที่ได้จะไม่ได้รับการยอมรับ เนื่องจากการบัญชีเป็นการให้ข้อมูลตัวเลขทางการเงินของกิจการซึ่งจะนำไปใช้ในการตัดสินใจทางเศรษฐกิจต่อไป นักบัญชีมีข้อควรคำนึงในเรื่องหลักความระมัดระวัง (conservatism) การทำงานการเงินจึงต้องใช้ความระมัดระวังรับรู้เรื่องความไม่แน่นอนไว้ด้วย สำหรับรายได้ทางภาษีอากรจะมีความคล้ายคลึงกับรายได้ในทางการบัญชีมากกว่ารายได้ในทางเศรษฐศาสตร์ นักกฎหมายภาษีอากรที่มีชื่อเสียงของกรมสรรพากรบางท่านให้ความเห็นว่า² รายได้ในทางเศรษฐศาสตร์มีความหมายกว้างขวางมาก ถ้าประเทศใดออกกฎหมายให้ประชาชนเสียภาษีเงินได้ซึ่งมีความหมายดังกล่าว ภาษีย่อมจะประสบปัญหาหลายด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปฏิบัติจัดเก็บ แต่ก็เป็นการให้ความเห็นไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2521 ซึ่งต้องพิจารณาต่อไปในปัจจุบันว่ากรณีจะเป็นตามที่กล่าวทุกกรณีหรือไม่ รายได้ทางภาษีอากรและรายได้ทางการบัญชี แม้จะมีส่วนคล้ายคลึงกัน แต่ความแตกต่างก็ยังคงมีให้เห็นอยู่ในหลายเรื่อง สืบเนื่องจากหลักการจัดเก็บภาษีอากรและหลักการบัญชีต่างมีวัตถุประสงค์ที่ไม่เหมือนกัน ทำให้เกิดข้อกำหนดเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่แตกต่างกัน

² ปรีดี บุญยัง และโกเมนทร์ สืบวิเศษ, คำบรรยายวิชาภาษีอากร ด้วยภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสาสน์, 2523). หน้า 25.

5.1.3 ในส่วนนี้ผู้เขียนขอยกตัวอย่างที่สำคัญเกี่ยวกับรายได้ซึ่งสรรพากรไทยได้วินิจฉัยหรือออกคำสั่งเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติ แต่หากพิจารณาความหมายของรายได้ตามสาขาวิชาอื่นจะไม่ถือเป็นรายได้ที่เกิดขึ้นจริง ดังนี้

(1) หุ้นปันผล (stock dividend) ในการประกอบกิจการองค์กรธุรกิจจำเป็นต้องหาแหล่งเงินทุนเพื่อไว้รองรับกับการขยายตัวของกิจการโดยแหล่งเงินทุนดังกล่าวควรจะมีต้นทุนที่ต่ำด้วย เพราะมีผลกระทบต่อกำไรของกิจการกรณีจึงเกิดแนวความคิดที่นำผลกำไรมาแปลงกลับเป็นทุนหมุนเวียนของบริษัท ในรูปของการจ่ายหุ้นปันผล ผลกระทบของการจ่ายหุ้นปันผลมิได้ทำให้สินทรัพย์หรือหนี้สินของบริษัทเปลี่ยนแปลงไป เพราะเป็นเพียงการโอนบัญชีส่วนหนึ่งจากกำไรสะสมไปยังบัญชีทุนหรือบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้นของบริษัท

ตามหลักเศรษฐศาสตร์ รายได้จะมุ่งพิจารณาถึงการเพิ่มสถานะทางการเงินหรือความมั่งคั่งของบุคคลผู้รับรายได้ การที่บริษัทจ่ายหุ้นปันผลโดยมิได้มีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนการถือหุ้นในบริษัท (pro rata stock dividend) ผู้ถือหุ้นที่รับหุ้นปันผลจึงมิได้มีส่วนร่วมในทรัพย์สินของบริษัทเพิ่มมากกว่าก่อนที่จะประกาศจ่ายหุ้นปันผล กรณีไม่ถือว่าเป็นการทำให้สถานะทางการเงินของผู้รับหุ้นปันผลเพิ่มขึ้นจึงไม่ถือว่าผู้ถือหุ้นมีรายได้ในทางเศรษฐศาสตร์แต่อย่างใด

ในสหรัฐอเมริกา IRC ได้มีบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์ไม่จัดเก็บภาษีในหุ้นปันผล ทั้งนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากคำพิพากษาศาลฎีกาในคดี Eisner V. Macomber (1920) ซึ่งศาลฎีกาได้วางหลักว่าผู้รับ (ผู้ถือหุ้นสามัญ) หุ้นปันผลในรูปของหุ้นสามัญที่มีสิทธิออกเสียงจะไม่ถูกเรียกเก็บภาษี เพราะผู้รับหุ้นปันผลยังไม่ได้รับรายได้ ผู้รับหุ้นปันผลได้รับเพียงจำนวนหุ้นมากขึ้น จำนวนใบหุ้นมากขึ้น ตามอัตราส่วนการลงทุนเท่าเดิมในบริษัท

ตัวอย่าง บริษัทมีหุ้นทั้งหมด 1,000 หุ้น มีสินทรัพย์ของบริษัทก่อนออกหุ้นปันผลทั้งสิ้น 400,000 บาท (หุ้นละ 400 บาท) หากผู้ถือหุ้นกลุ่ม ก และ ข ถือหุ้นในบริษัทอัตราส่วนร้อยละ 50 ก่อนออกหุ้นปันผล ผู้ถือหุ้นกลุ่ม ก และ ข จะมีหุ้นของบริษัทแต่ละกลุ่มจำนวน 500 หุ้น โดยมีมูลค่าตามราคาตลาดเท่ากับ 200,000 บาท บริษัทออกหุ้นปันผลแก่ผู้ถือหุ้นในอัตราส่วน 1:1 ผู้ถือหุ้นกลุ่ม ก และ ข

จะได้รับหุ้นปันผลเพิ่มเติมอีกกลุ่มละ 500 หุ้น รวมเป็นกลุ่มละ 1,000 หุ้น แต่ราคาหุ้นของทั้ง 2 กลุ่มตามมูลค่าตลาดยังคงเท่ากับ 200,000 บาท เท่าเดิม เนื่องจากทรัพย์สินของบริษัทมีเท่าเดิม เพียงแต่บริษัทมีหุ้นเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น การออกหุ้นปันผลจึงมิได้ทำให้สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นเปลี่ยนแปลงไป และไม่ส่งผลให้สินทรัพย์ของผู้ถือหุ้นแต่ละกลุ่มในบริษัทเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด³

ตามหลักการบัญชี หุ้นปันผลมิใช่รายได้ของผู้ถือหุ้น เพราะมีผลเป็นเพียงการโอนส่วนได้ในกำไรไปเป็นส่วนได้ในทุนเท่านั้น ส่วนได้ในบริษัทในระหว่างผู้ถือหุ้นด้วยกันไม่เปลี่ยนแปลง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งในด้านของผู้จ่ายคือบริษัทนั้น จะเห็นได้ว่าบริษัทไม่ได้จ่ายเงิน ทรัพย์สินอย่างใดออกไป ทรัพย์สินของบริษัทมีเท่าเดิม และไม่เปลี่ยนแปลง จึงไม่ถือว่าหุ้นปันผลเป็นรายได้หรือเงินได้ของผู้รับ

ก่อนประกาศจ่ายหุ้นปันผล		หลังประกาศจ่ายหุ้นปันผล	
สินทรัพย์ <u>200</u>	ทุน 100	สินทรัพย์ <u>200</u>	ทุน <u>200</u>
	กำไร <u>100</u>		
	<u>200</u>		

ส่วนด้านภาษีอากร กรมสรรพากรได้มีคำวินิจฉัยว่า* หุ้นปันผลที่ผู้ถือหุ้นได้รับเข้าลักษณะเป็นเงินได้พึงประเมิน ตามประมวลรัษฎากร มาตรา

³ ธนะศักดิ์ จรรยาพูน, "ปัญหากฎหมายภาษีอากรเกี่ยวกับหุ้นปันผล", (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539) หน้า 79-84.

* หนังสือกรมสรรพากรที่ กค 0804/18917 ลงวันที่ 8 ตุลาคม 2518. หนังสือ ที่ กค 0804/5334 ลงวันที่ 24 มีนาคม 2519. และหนังสือ ที่ กค 0804/9835 ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2519.

40(4)(ข) การตีราคาหุ้นออกมาเป็นเงินได้ถือราคาหรือค่าอันพึงมีในวันที่ได้รับหุ้นนั้น ตามมาตรา 9 ทวิ ตามรายละเอียดดังนี้

(ก) ในกรณีเป็นหุ้นซึ่งมีการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทยให้ถือเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของราคาเปิด ราคาปิด ราคาสูงสุด ราคาต่ำสุด ในวันที่ได้มีการแก้ไขทะเบียนผู้ถือหุ้นในบริษัท

(ข) ในกรณีที่ไม่มีการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่ง ประเทศไทยในวันที่ได้มีการแก้ไขทะเบียนการถือหุ้นในบริษัท ให้ถือตามเกณฑ์ราคาหรือมูลค่าหุ้นที่ซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในวันสุดท้ายก่อนวันที่ได้มีการแก้ไขทะเบียนการถือหุ้นในบริษัท และในกรณีมูลค่าหุ้นในวันสุดท้ายมีหลายราคาให้ถือตาม เกณฑ์ค่าเฉลี่ย เช่นเดียวกับ (ก)

(ค) ในกรณีที่มิใช่หุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาด หลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้ถือเกณฑ์ตามราคาหรือมูลค่าที่อาจซื้อขายกันไว้นอกตลาด หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

(2) นอกจากตัวอย่างปัญหาสำคัญเกี่ยวกับหุ้นปันผลข้างต้น แล้วอีกปัญหาหนึ่งที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มาก โดยเฉพาะนักบัญชีและนักกฎหมายภาษี อากร ทั้งในแง่ลักษณะของรายได้ที่จะนำมาคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษี และผลบังคับ ทางกฎหมายของคำสั่งกรมสรรพากร นั่นก็คือการออกคำสั่งกรมสรรพากรเกี่ยวกับ กิจการสนามกอล์ฟ กล่าวคือการที่ประมวลรัษฎากร มาตรา 65 กำหนดให้บริษัทต้อง คำนวณกำไรสุทธิตามเกณฑ์สิทธิ มีผลเป็นการสร้างภาระให้กับผู้เสียภาษีโดยเฉพาะทาง ด้านรายได้ กรมสรรพากรจึงได้ออกคำสั่ง ที่ ท.ป.1/2528ฯ ลงวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2528 ผ่อนปรนภาระให้ผู้เสียภาษีบางประเภทไม่ต้องใช้เกณฑ์สิทธิได้ โดยกิจการ สนามกอล์ฟหรือกิจการให้บริการตามสัญญาระยะยาวแก่สมาชิก ให้หารรายได้จากการให้บริการ ทั้งจำนวน ไม่ว่าจะเกิดจากการผ่อนชำระหรือชำระครั้งเดียว และไม่ว่าจะ เรียกเก็บในลักษณะเงินค่าสมาชิก เงินประกัน เงินมัดจำ ฯลฯ จำนวนเป็นรายได้ใน รอบระยะ เวลาบัญชีที่ได้เริ่มให้บริการ หรือจะเฉลี่ยตามส่วนแห่งจำนวนปีตามสัญญา แต่ไม่เกินสิบปีก็ได้

โดยทั่วไปคำสั่งกรมสรรพากร ที่ ท.ป.1/2528 ข้างต้น นอกจากมีลักษณะผ่อนปรนให้กับผู้เสียภาษีแล้ว ยังเป็นการแสดงให้เห็นว่ากรมสรรพากร พยายามให้การรับรู้รายได้ทางภาษีมียกข้อยกเว้น สอดคล้องกับการรับรู้รายได้ทางบัญชีมากขึ้น โดยคำสั่ง ที่ ท.ป.1/2528 ให้การรับรู้รายได้ทางภาษีมียกข้อยกเว้นแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับ ความเหมาะสมของแต่ละประเภทกิจการ แต่อย่างไรก็ตาม คำสั่ง ที่ ท.ป.1/2528 ก็ ไม่ได้สอดคล้องกับทางบัญชีทุกเรื่อง ที่ปรากฏเด่นชัดก็คือ กิจการสนามกอล์ฟ ซึ่งเป็น ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดที่เด่นชัดของกรมสรรพากรในการตีความกฎหมาย การ ออกคำสั่ง และการวินิจฉัยตอบข้อหารือต่าง ๆ โดยหลังจากที่ธุรกิจสนามกอล์ฟได้รับความ นิยมเพิ่มมากขึ้น รูปแบบของเงินที่ต้องจ่ายให้กับเจ้าของสนามก็มีการเปลี่ยนแปลง มีการเรียกเก็บเงินประกันความเสียหายการใช้สนามหรือเงินในชื่ออื่น ซึ่งเป็นเงิน ที่มียอดจำนวนสูงและจะคืนเงินดังกล่าวให้เมื่อครบระยะเวลาที่กำหนด เช่น 30 ปี กรณีหากพิจารณาในแง่เศรษฐศาสตร์ เงินประกันที่ต้องคืนดังกล่าวไม่มีผลเป็นการเพิ่ม สถานะทางการเงินโดยเด็ดขาดให้แก่เจ้าของกิจการ จึงไม่ถือเป็นรายได้ของกิจการ และในทางบัญชีเงินประกันที่ต้องคืนถือเป็นหนี้สินของกิจการต่อสมาชิก ไม่ถือเป็นรายได้ เช่นเดียวกัน แต่กรมสรรพากรก็ได้แก้ไขเพิ่มเติมคำสั่ง ที่ ท.ป.1/2528 ในปี พ.ศ. 2534 กำหนดให้เงินประกันที่ต้องจ่ายคืนของกิจการสนามกอล์ฟเป็นรายได้ต้องนำมา รวมคำนวณกำไรสุทธิ แต่ผ่อนปรนให้ถ้ากิจการจะขอเฉลี่ยรายได้ โดยจำกัดระยะเวลา ไม่เกิน 10 ปี และภายหลังหากมีการคืนเงินประกันก็ให้ถือเป็นรายจ่ายได้ในรอบระยะเวลาบัญชีที่ได้คืน

5.1.4 กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนเห็นว่าแม้ประมวลรัษฎากรของไทย ทั้งในส่วนของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้น จะไม่ได้กำหนด คำนิยามหรือความหมายของคำว่า รายได้ หรือเงินได้อันพึงต้องเสียภาษีไว้โดยแจ้งชัด แต่จากตัวอย่างปัญหาสำคัญที่ผู้เขียนยกขึ้นมา เห็นได้ชัดว่ากรมสรรพากรได้วินิจฉัย ปัญหาถือเป็นรายได้หรือเงินได้ทั้งหมด โดยไม่คำนึงว่าผู้ที่ถูกถือว่า ได้รับรายได้หรือ เงินได้ดังกล่าวมีสถานะทางการเงินหรือความมั่งคั่งเพิ่มขึ้นจริงหรือไม่ กล่าวคือ กรม สรรพากรไม่ได้พิจารณาถึงความหมายของรายได้ในเชิงเศรษฐศาสตร์นั่นเอง ผลก็คือ ทำให้บุคคลดังกล่าวต้องเสียภาษีอากรจากกำไรที่ได้รับ ใน "หน้ากระดาษ" เท่านั้น

การที่ประมวลรัษฎากรไม่ได้ให้ความหมายของคำว่ารายได้หรือเงิน
 ได้ไว้แน่ชัด ผู้เขียนเองก็ไม่แน่ใจว่ากรมสรรพากรตั้งใจจะให้ เป็นเช่นนั้นด้วยหรือไม่
 เพื่อไม่ให้ถูกผูกมัดและ เกิดความคล่องตัวในการใช้และตีความกฎหมาย เพราะวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญที่สุดของกรมสรรพากรปัจจุบันคือการเก็บภาษี และเป้าหมายการจัดเก็บภาษีถูกกำหนดโดยรัฐให้เพิ่มขึ้นทุกปี การออกคำสั่งหรือการวินิจฉัยปัญหาของกรมสรรพากรเกี่ยวกับรายได้หรือเงินได้ดังกล่าวในบางครั้ง จึงมีลักษณะที่มุ่งถึงการจัดเก็บภาษีให้เร็วที่สุดโดยขาดความเข้าใจที่ดี และคิดว่าเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาการหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากรในภายหลัง อย่างไรก็ตามนับแต่วันที่ 27 พฤศจิกายน 2534 เพื่อเป็นการสนับสนุนการขายตัวขององค์กรทางธุรกิจ ได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร ฉบับที่ 31 โดยมาตรา 74 แห่งประมวลรัษฎากร กำหนดยินยอมให้บริษัทเดิมที่ควบเข้ากัน ตีราคาทรัพย์สินของบริษัทเดิมที่โอนไปยังบริษัทใหม่เพิ่มขึ้นตามราคาตลาด โดยในการยื่นรายการเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลของบริษัทเดิมไม่จำเป็นต้องนำราคาที่ดีเพิ่มขึ้นดังกล่าวมารวมคำนวณกำไรสุทธิ โดยบริษัทใหม่ที่ได้รับทรัพย์สินจะมีต้นทุนเท่ากับต้นทุนของบริษัทเดิมก่อนหน้าการควบบริษัท กรณีเท่ากับกรมสรรพากรยอมรับว่ารายได้จากการโอนทรัพย์สินของบริษัทเดิมยังไม่มีจริง และจะถือเป็นรายได้ต่อเมื่อบริษัทใหม่ขายทรัพย์สินดังกล่าว โดยหักต้นทุนขายได้เท่ากับต้นทุนเดิมของบริษัทเดิม แต่กรมสรรพากรก็ยอมรับเพียงกึ่งหนึ่งเพราะมาตรา 74 ดังกล่าว เป็นการแก้ไขในส่วนของภาษีเงินได้นิติบุคคลเท่านั้น กรณียังไม่ได้แก้ไขผลกระทบทางภาษีอากรต่อผู้ถือหุ้นของบริษัทเดิมซึ่งต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเร็วขึ้น

ผู้เขียนเห็นว่า แม้ความหมายของรายได้หรือเงินได้ตามประมวลรัษฎากรจะไม่แน่ชัด แต่รายได้ที่นำมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีอากรที่ถูกต้องแล้ว ควรเป็นสิ่งที่ต้องเพิ่มสถานะทางการเงินโดยเด็ดขาดหรืออย่างแท้จริง ให้แก่ผู้ได้รับรายได้ดังกล่าว ซึ่งเป็นความหมายที่สอดคล้องกับหลักการจัดเก็บภาษีอากรที่ดี และมีลักษณะคล้ายรายได้ทางเศรษฐศาสตร์ ในแง่ที่หมายถึงการเพิ่มอำนาจทางเศรษฐกิจของบุคคลในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ดังนั้น การโอนทรัพย์สินเพื่อแลกกับหุ้นออกใหม่ ไม่ว่าจะในบริษัทใหม่หรือในขั้นตอนการเพิ่มทุนในบริษัทเก่าก็ตาม เช่น เจ้าของที่ดินที่เป็นบุคคลธรรมดาต้องการตั้งบริษัทเพื่อประกอบกิจการและพัฒนาคอนโดมิเนียม หรือต้องการตั้งภัตตาคาร

ในรูปบริษัท เพื่อจำกัดความรับผิดชอบ จึงได้โอนที่ดินเพื่อแลกกับหุ้นออกใหม่ของบริษัท กรณีเป็นที่เห็นได้ว่า ผู้โอนที่ดินเพื่อแลกกับหุ้นดังกล่าวมีเจตนาเพื่อการลงทุนหรือขยายกิจการอย่างแท้จริง และถ้าพิจารณาเปรียบเทียบฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลดังกล่าว ก่อนและหลังการโอนที่ดินแลกกับหุ้นแล้ว จะเห็นได้ว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เป็น การเพิ่มสถานะทางการเงินแต่อย่างใด สิ่งที่ได้รับมานั้นจะเป็นเพียงมูลค่าที่ปรากฏบน ใบหุ้นที่ออกโดยบริษัทผู้รับโอนที่ดินเท่านั้น กรณีจึงไม่ถือว่าผู้โอนทรัพย์สินเพื่อแลกกับหุ้น ของบริษัทมีรายได้ที่ต้องนำมาคำนวณเพื่อเสียภาษีแต่อย่างใด

5.1.5 สำหรับกรณีผู้ถือหุ้นเงินสด ทรัพย์สิน หรือปลดหนี้ที่มีต่อ บริษัทของตนให้เปล่า เพื่อช่วยเหลือบริษัทที่กำลังมีปัญหาทางการเงินนั้น

(1) การจัดเก็บภาษีเงินได้จากการลงทุนในรูปบริษัท มีอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบ ที่รู้จักกันแพร่หลายได้แก่ หลักหน่วยแยกจากกัน และหลักหุ้นส่วน หรือหลักการรวมภาษีเงินได้นิติบุคคลเข้ากับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

(ก) หลักหน่วยแยกจากกัน (Separate Entity Approach) ตามหลักนี้ การจัดเก็บภาษีเงินได้จากการลงทุนในรูปบริษัท มีลักษณะแตกต่างจากการประกอบธุรกิจในรูปแบบบุคคลธรรมดา เพราะการประกอบธุรกิจในรูปแบบบุคคลธรรมดาจะเสียภาษีเงินได้จากผลกำไรที่ได้รับเพียงครั้งเดียว แต่การลงทุนในรูปบริษัทจะถูกจัดเก็บภาษีเงินได้ในระดับบริษัทครั้งหนึ่ง และในระดับผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาอีกครั้งหนึ่ง จึงดูเหมือนหนึ่งเป็นการจัดเก็บภาษีซ้ำซ้อนจากเงินกำไรก้อนเดียวกัน

แนวความคิดนี้เชื่อว่าบริษัทเป็นหน่วยภาษีแยกต่างหาก จากผู้ถือหุ้นและมีความสามารถในการเสียภาษีแยกออกจากกัน แม้ว่าผู้ถือหุ้นทั้งหมดจะถือเป็นเจ้าของบริษัทร่วมกัน แต่อำนาจในการบริหารและจัดการตกเป็นของกรรมการในบริษัท อีกส่วนหนึ่งบริษัทมีความสามารถในการดำเนินการต่าง ๆ ได้เอง รวมทั้งในด้านการเงินของบริษัทด้วย บริษัทจึงมีลักษณะเป็นหน่วยอิสระแยกต่างหากจากผู้ถือหุ้น ดังนั้น ผลกำไรที่บริษัทได้รับและเงินปันผลที่ผู้ถือหุ้นได้รับจึงเป็นเงินได้คนละส่วนกัน บริษัทและผู้ถือหุ้นมีหน้าที่เสียภาษีเงินได้คนละประเภท การจัดเก็บภาษีเงินได้จากการลงทุนในรูปบริษัทตามหลักการดังกล่าว จึงไม่มีลักษณะเป็นการเก็บภาษีซ้ำซ้อนแต่อย่างใด

(จ) หลักหุ้นส่วน (Partnership Approach)

หรือหลักการรวมภาษีเงินได้นิติบุคคลเข้ากับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา หลักการดังกล่าวถือว่า การแบ่งแยกฐานะบุคคลตามกฎหมายระหว่างบริษัทและผู้ถือหุ้น ไม่ทำให้ลักษณะที่แท้จริงของรายได้หรือเงินได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือตามลักษณะที่แท้จริงบริษัทเป็นเพียงสิ่งทีกฎหมายสมมติขึ้นเป็นบุคคล ผู้มีเงินได้ที่แท้จริงคือผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา การจัดเก็บภาษีเงินได้จากบริษัทครั้งหนึ่งและจากผู้ถือหุ้นอีกครั้งหนึ่ง จึงเป็นการจัดเก็บภาษีซ้ำซ้อน เพื่อเป็นการขจัดหรือลดภาระภาษีซ้ำซ้อน ได้มีการนำหลักการรวมภาษีเงินได้ฯ มาใช้ เช่น ในกรณีการให้เครดิตภาษีเงินปันผลตามมาตรา 47 ทวิ และการยกเว้นภาษีเงินปันผลตามมาตรา 65 ทวิ (10) แห่งประมวลรัษฎากร

จากหลักการที่ว่าผู้ถือหุ้นและบริษัทเป็นเสมือนบุคคลคนเดียวกันในเชิงเศรษฐศาสตร์ ตามอัตราส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นดังกล่าว จึงมีแนวคิดว่าการโอนทรัพย์สินแลกกับหุ้นออกใหม่ในบริษัท หรือการให้เปล่าแก่บริษัทไม่ควรถือเป็นจุดที่ก่อให้เกิดเงินได้ในเชิงเศรษฐศาสตร์แต่อย่างใด

(2) ตามหลักเศรษฐศาสตร์ การได้มาซึ่งทรัพย์สินจากการให้โดยเสนหาถือเป็นการเพิ่มสถานะทางการเงินหรือความมั่งคั่งของผู้ได้รับ จึงเข้าลักษณะเป็นรายได้ทางเศรษฐศาสตร์ แต่ถ้ามองเป็นผู้ถือหุ้นให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นแก่บริษัท ไม่ถือเป็นรายได้ของบริษัทแต่อย่างใด ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้ถือหุ้นและบริษัทเป็นเสมือนบุคคลคนเดียวกันในเชิงเศรษฐศาสตร์ ตามอัตราส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นดังกล่าว

ตามหลักการบัญชี ทรัพย์สินที่ได้รับมาจากการให้นี้จะถือเป็นรายได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ให้ หากประสงค์ให้ทรัพย์สินนั้นถูกนำไปลงทุนหาผลประโยชน์ต่อไป การได้รับดังกล่าวก็ต้องถือเป็นเงินทุน โดยบันทึกบัญชีด้านเครดิตไว้ในบัญชีส่วนเกินทุนจากการบริจาค ในบางกรณีผู้ให้ทรัพย์สินแก่บริษัทมีเจตนาจะให้เพราะความพอใจชั่วคราว ไม่ประสงค์ให้แน่ชัดว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นคงอยู่กับกิจการตลอดไปหรือไม่ เช่น ลูกค้าจ่ายเงินค่าสินค้าให้สูงกว่าราคาขายเพราะเกิดพอใจเป็นการ

ส่วนตัว ผลต่างดังกล่าวต้องถือเป็นรายได้ของกิจการ⁴

นักบัญชีบางท่านให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า⁵ ทรัพย์สินที่ได้มาจากการบริจาคหรือได้มาโดยไม่ได้ลงทุน ไม่ถือเป็นรายได้จากการดำเนินงาน ถือเป็น ส่วนเพิ่มในส่วนของผู้ถือหุ้นโดยใช้ราคาตลาดที่เหมาะสมในการตีราคา นักบัญชีจะต้องพยายามกำหนดราคาของสินทรัพย์ที่ได้มา โดยใช้ราคาตลาดที่เหมาะสมเป็นเกณฑ์ และลงบัญชีโดยใช้ราคานั้น เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่สนับสนุนการตีราคาทรัพย์สินดังกล่าวนี้ ก็คือ การที่กิจการมีสินทรัพย์เพิ่มขึ้น ก็เท่ากับว่าส่วนของเจ้าของจะต้องเพิ่มขึ้นด้วย ฉะนั้นจึงควรจะต้องแสดงส่วนที่เพิ่มขึ้นนี้ในบัญชีด้วย

ส่วนด้านภาษีอากร แม้เป็นทรัพย์สินที่ได้รับมาโดยไม่มีค่าตอบแทนก็ถือเป็นรายได้เนื่องจากกิจการตามประมวลรัษฎากร มาตรา 65 ต้องนำมาเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลด้วย

(3) ผู้เขียนเห็นว่า ปัจจุบันประมวลรัษฎากรได้บัญญัติแยกการคำนวณภาษีระหว่างภาษีเงินได้นิติบุคคลและบุคคลธรรมดาออกต่างหาก เป็นคนละหน่วยกัน แต่เนื่องจากสภาพโดยแท้จริงแล้วผู้ถือหุ้นและบริษัทเป็นเสมือนบุคคลคนเดียวกันในเชิงเศรษฐศาสตร์ ตามอัตราส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นในบริษัท การจัดเก็บภาษีทั้งจากบริษัทและจากผู้ถือหุ้นจึงเป็นการเก็บภาษีซ้ำซ้อน ดังนั้น การที่ประมวลรัษฎากรได้บัญญัติแก้ความซ้ำซ้อนในรูปเครดิตภาษีเงินปันผล ตามมาตรา 47 ทวิ และในรูปของการยกเว้นรายได้เงินปันผลตามมาตรา 65 ทวิ (10) เท่ากับเสมือนเป็นการยอมรับหลักการในเชิงเศรษฐศาสตร์ดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่า การที่ผู้ถือหุ้นโอนเงินสด

⁴ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ทฤษฎีบัญชีและการบัญชีภาษีอากร, หน่วยที่ 9-15, หน้า 367-368.

⁵ สุณีย์ ชัยภักฎิ, "ความแตกต่างระหว่างหลักการบัญชีกับบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร ในการคำนวณกำไรสุทธิของนิติบุคคล", (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัตร มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532) หน้า 101.

ทรัพย์สิน หรือปลดหนี้ให้บริษัทของตน เพื่อเป็นการช่วยเหลือบริษัทนั้น แท้จริงไม่ได้ก่อให้เกิดรายได้ขึ้นมาแต่อย่างใด เพราะไม่ได้เป็นการเพิ่มสถานะทางการเงินหรือความมั่งคั่งขึ้น บริษัทผู้ได้รับจึงไม่ต้องนำสิ่งที่ได้รับจากผู้ถือหุ้นดังกล่าวมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีอากรแต่อย่างใด

5.2 ผลกระทบต่อการขยายตัวของบริษัทและต่อหลักการจัดเก็บภาษีอากรที่ค

จากแนวการวินิจฉัยความหมายรายได้หรือเงินได้ของสรรพากรไทยในปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อบริษัทและหลักการภาษีอากร ดังนี้

5.2.1 ผลกระทบต่อการขยายตัวของบริษัท

โดยทั่วไปนักลงทุนสามารถเลือกรูปแบบการลงทุนได้หลายวิธี และเนื่องจากโครงสร้างประมวลรัษฎากรปัจจุบันได้มีบทบัญญัติที่มีผลเป็นการขจัดหรือบรรเทาภาษีซ้ำซ้อนของเงินปันผล ทั้งในส่วนที่เป็นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามมาตรา 47 ทวิ และในส่วนที่เป็นภาษีเงินได้นิติบุคคลตามมาตรา 65 ทวิ (10) มีผลทำให้นักลงทุนได้ตัดสินใจเลือกรูปแบบบริษัทในการทำการลงทุนมากขึ้น ขอบข่ายการลงทุนดังกล่าวจะปรากฏดังนี้

- การจัดตั้งบริษัทใหม่
- การเข้าถือหุ้นของบริษัทที่จัดตั้งไว้แล้ว
- การเข้าซื้อทรัพย์สินหรือกิจการของบริษัทที่จัดตั้งไว้แล้ว
- การควบบริษัท

ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในรูปแบบใดก็ตาม ระบบภาษีที่เสียย่อมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจลงทุน ในส่วนของการจัดตั้งบริษัทใหม่และการเข้าถือหุ้นเพิ่มทุนของบริษัทที่จัดตั้งไว้แล้ว จากการพิจารณาประมวลรัษฎากรและแนวทางของสรรพากรไทยก่อนหน้านี้ สามารถสรุปผลได้ว่าสรรพากรไทยไม่สนับสนุนให้มีการลงทุนโดยนำทรัพย์สินที่มีอยู่แล้วมาลงทุนในบริษัท เพราะกรณีมีผลกระทบทางภาษีอากรกับผู้ลงทุน โดยถ้าเป็นการโอนอสังหาริมทรัพย์เพื่อแลกกับหุ้นของบริษัท ถือเป็นการขายอสังหาริมทรัพย์ เสมอไม่ว่าผู้โอนจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือบริษัทก็ตาม ส่วนในกรณีโอน

สังหาริมทรัพย์เพื่อแลกกับหุ้นของบริษัท หุ้นที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนก็ถือเป็นรายได้หรือเงินได้ เว้นแต่กรณีผู้โอนเป็นบุคคลธรรมดาอาจจะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา หากสังหาริมทรัพย์ที่โอนนั้นได้มาโดยมิได้มีวัตถุประสงค์ในทางการค้าหรือหากำไรตามประมวลรัษฎากร มาตรา 42(9) ผลกระทบที่เกิดขึ้นก็คือผู้ที่ประสงค์จะลงทุนแต่ด้วยเหตุที่มีเพียงอสังหาริมทรัพย์ไม่มีเงินสดหรือมีแต่ไม่เพียงพอชำระภาษี เช่นบุคคลที่มีอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นที่ดินแปลงใหญ่และประสงค์ที่จะประกอบกิจการคอนโดมิเนียมหรือกิจการโรงแรมซึ่งจะทำในรูปบริษัท ก็จะไม่ลงทุนเนื่องด้วยภาษีที่ต้องเสียทันที ซึ่งหากกรมสรรพากรเปลี่ยนวิธีการจัดเก็บภาษีดังกล่าว โดยให้จัดเก็บเมื่อผู้เสียภาษีมีความพร้อมในการเสียภาษี กล่าวคือชะลอการจัดเก็บภาษี ผู้ถือหุ้นซึ่งโอนทรัพย์สินออกไปจนกว่าผู้ถือหุ้นขายหุ้นที่ได้รับในภายหลัง โดยมีหลักการสืบทอดราคาทุนและมาตรการป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีอากรอย่างอื่นประกอบ ก็จะเป็นการจูงใจ ให้มีการขยายตัวมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ประมวลรัษฎากรและแนวทางของสรรพากรไทยจึงถือเป็นผลกระทบโดยตรง และมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการขยายตัวของบริษัท

นอกจากการเก็บภาษีก่อนเวลาอันสมควรจะเก็บ ของสรรพากรไทย จะกระทบต่อการขยายตัวของบริษัทข้างต้นแล้ว กรณียังอาจก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนรูปแบบของการลงทุนเพื่อหลบเลี่ยงภาษีอากร^๖ ตัวอย่างเช่น ให้เจ้าของที่ดินตามที่กล่าวมาแล้ว เปลี่ยนมาเป็นให้บริษัทเช่าที่ดินกำหนดระยะเวลาเช่าระยะยาว หรือจดทะเบียนให้สิทธิเหนือพื้นดินแก่บริษัท ทั้งนี้ ต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการใช้ที่ดิน ประกอบกับโครงสร้างการถือหุ้นของบริษัทด้วย ซึ่งกรณีดังกล่าวแม้เจ้าของที่ดินจะไม่ต้องเสียภาษีเงินได้จากการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดิน และค่าธรรมเนียมการโอนของกรมที่ดิน แต่ก็ยังมีภาษีเงินได้จากค่าเช่าและค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนเช่า ซึ่งสามารถวางแผนเป็นการล่วงหน้าเพื่อบรรเทาผลได้ โดยสัญญาเช่าอาจจะบุให้บริษัทเป็นผู้รับ

^๖ พิภพ วีระพงษ์, "ข้อพิจารณาทางภาษีอากรในการวางแผนนโยบายทางการเงินของบริษัท", สรรพากรสาส์น ปีที่ 39 ฉบับที่ 10 ตุลาคม 2535, หน้า 65-66.

ภาวะค่าธรรมเนียมแทน ในกรณีนี้บริษัทก็สามารถนำค่าธรรมเนียมไปหักเป็นรายจ่าย ในการคำนวณกำไรสุทธิได้ ส่วนกรณีของค่าเช่าก็สามารถนำหลักเกณฑ์การคำนวณกำไร สุทธิตามหลักเกณฑ์สิทธิของบริษัทผู้เช่า และการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตาม หลักเกณฑ์เงินสดของบุคคลธรรมดาผู้ให้เช่า มาชะลอการเสียภาษีเงินได้ของเจ้าของ ที่ดินและการลงเป็นรายจ่ายของบริษัทได้

5.2.2 ผลกระทบต่อหลักการจัดเก็บภาษีอากรที่ดี

ภาษีอากรเป็นการแบ่งสรรภาระสาธารณะระหว่างประชาชน รัฐใน ฐานะผู้ปกครองจึงจำเป็นต้องหาวิธีการที่เป็นธรรมที่สุด เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม กันรับผิดชอบในภาระสาธารณะ⁷ นอกจากนั้นการจัดเก็บภาษีอากรของรัฐมีผลกระทบต่อ เศรษฐกิจและสังคม การเก็บภาษีเป็นความเดือดร้อนของประชาชน จึงได้เริ่มมีการ ศึกษาถึงลักษณะของภาษีอากรที่ดี นับแต่รัฐเริ่มมีความจำเป็นที่จะเก็บภาษีอากร เพื่อ พยายามสร้างระบบภาษีอากรที่ประชาชนเดือดร้อนน้อยที่สุด นักเศรษฐศาสตร์ผู้วาง ลักษณะของภาษีที่ดีจนเป็นที่ยอมรับแพร่หลายถึงปัจจุบันก็คือ Adam Smith ทั้งนี้ รายละเอียดของลักษณะภาษีอากรที่ดีปรากฏตามที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2

ดังนั้น ตามแนวทางของสรรพากรไทยที่จัดเก็บภาษีอากรทันที จากการใช้ทรัพย์สินแลกเปลี่ยนกับหุ้นออกใหม่ในบริษัท รวมถึงกรณีที่ผู้ถือหุ้นโอนเงินสดหรือทรัพย์สิน ในลักษณะให้เปล่าแก่บริษัท หรือกรณีที่ผู้ถือหุ้นทำการปลดเปลื้องบริษัทออกจากภาระหนี้สิน โดยไม่คำนึงว่าผู้ที่ถูกถือว่ามีรายได้หรือเงินได้ดังกล่าวมีสถานะทางการเงินหรือความ มั่งคั่งเพิ่มขึ้นจริงหรือไม่ กรณีถือเป็นการจัดเก็บภาษีอากรที่ขัดต่อหลักการจัดเก็บภาษี อากรที่ดี ดังนี้

หลักการจัดเก็บภาษีอากรที่ดีข้อแรกที่มีความสำคัญมากที่สุดก็คือ หลัก ความเป็นธรรม (Equity) กล่าวคือต้องเก็บภาษีอากรให้ทั่วถึงโดยไม่มีการเลือก

⁷ ศุภลักษณ์ พิณีจิวาดล, "กรอบความคิดทางสังคมวิทยาและรูปแบบภาษี", 84 ปี ศจ.ดร.ประยูร กาญจนกุล (กุมภาพันธ์ 2540), หน้า 169.

ปฏิบัติและเก็บตามกำลังความสามารถของผู้เสียภาษี (Ability to pay) เครื่องวัดความสามารถมีได้หลายกรณี แต่ที่สะดวกที่สุดก็คือรายได้ ผู้ที่มีความสามารถในการเสียภาษีมากหรือรายได้มากก็ต้องเสียภาษีให้กับรัฐมาก ผู้ที่มีความสามารถในการเสียภาษีให้กับรัฐน้อยหรือรายได้น้อยก็เสียภาษีให้กับรัฐน้อย แต่ถ้ายังไม่มีรายได้เลยก็ไม่ควรที่จะต้องเสียภาษีก่อน การที่สรรพากรไทยไปกำหนดให้กรณีดังกล่าวเป็นรายได้หรือเงินได้ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่รายได้จริง จึงถือเป็นการจัดเก็บภาษีอากรก่อนกำหนดเวลาอันสมควรขัดต่อหลักความสามารถของผู้เสียภาษี ทำให้ผู้เสียภาษีไม่มีความพร้อมในการเสียภาษี (Wherewithal to pay Concept) เนื่องจากยังไม่มีรายได้ที่แท้จริง แต่ต้องไปจัดหาเงินสดมาเพื่อชำระหนี้ภาษีอากร และเป็นการจำกัดความสามารถของผู้เสียภาษีในการเอาเงินที่ต้องเสียภาษีไปลงทุนในกิจการอื่น ๆ

ภาษีอากรที่ดีต้องมีความแน่นอน (Certainty) กล่าวคือ มีความชัดเจนในตัวบทกฎหมาย ความแน่นอนที่กล่าวถึงนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลมิใช่ตามอำเภอใจของฝ่ายผู้จัดเก็บ แต่จากที่ผู้เขียนกล่าวไว้แล้วก่อนหน้านี้ว่า ทั้งภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคลไม่ได้ให้ความหมายที่แจ่มชัดนัก ของคำว่ารายได้หรือเงินได้ที่ใช้ในการคำนวณภาษี ทำให้คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของสรรพากรที่ออกเพิ่มเติมในภายหลังมีความสำคัญในทางปฏิบัติมาก เพราะทั้งผู้เสียภาษีและนักบัญชีต้องคอยติดตามเนื่องจากความไม่แจ่มชัดของตัวกฎหมายเกี่ยวกับคำว่ารายได้หรือเงินได้ดังกล่าว

ภาษีอากรที่ดีต้องทำรายได้ให้แก่รัฐมากด้วย นั่นคือหลัก productivity และมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจในขณะนั้น ๆ แต่แนวทางในการจัดเก็บภาษีของสรรพากรโดยมุ่งถึงการจัดเก็บภาษีให้เร็วที่สุดดังกล่าว มีลักษณะเป็นการทำลายกำลังใจของผู้ลงทุนที่จะประกอบกิจการหารายได้ เพราะเสมือนเป็นการไม่สนับสนุนให้มีการลงทุนอันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศ กระตุ้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ผลก็คือจะไม่มีการลงทุนและสรรพากรก็จะไม่ได้ภาษีจากการนั้นและธุรกิจต่อเนื่องอื่น ๆ ด้วย

5.3 แนวทางการแก้ไขประมวลรัษฎากรของไทย

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วใน 5.1 และ 5.2 ว่า การเสียภาษีจาก ผู้ถือหุ้นซึ่งโอนทรัพย์สินเพื่อแลกกับหุ้นออกใหม่ของบริษัทนั้น เป็นการเก็บภาษีก่อนกำหนด เวลาอันสมควร ขัดต่อหลักการจัดเก็บภาษีที่ดี ทำให้ผู้ถือหุ้นไม่มีความพร้อม เนื่องจาก ยังไม่มีรายได้หรือเงินได้ที่แท้จริงในเชิงเศรษฐศาสตร์ ดังนั้น นอกจากจะต้องพิจารณา กำหนดความหมายของคำว่ารายได้ใหม่ให้แจ้งชัดข้างต้น เพื่อชะลอการจัดเก็บภาษีออกไปจนกว่าจะได้มีรายได้ที่แท้จริงคือมีการขายหุ้นโดยผู้ถือหุ้น กรณีต้องพึงระวังเพิ่มเติม ด้วย เนื่องจากอาจจะเป็นช่องทางให้มีการหลบเลี่ยงไม่เสียภาษี กล่าวคือแทนที่จะขาย ที่ดินเป็นเงินสดโดยตรงก็จะนำที่ดินมาแลกกับหุ้นของบริษัท และหาทางยกย้ายหรือให้ ได้เงินจากหุ้นโดยวิธีที่ไม่ต้องเสียภาษี กรมสรรพากรจึงควรหามาตรการควบคุมการแลกเปลี่ยนเพื่อให้เป็นการโอนทรัพย์สินเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อการลงทุน หรือขยายกิจการ อย่างแท้จริง ที่ง่ายในทางปฏิบัติก็คือ ศึกษาจากประเทศที่มีการพัฒนากฎหมายภาษีอากร เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นเวลานาน และนำมาปรับใช้ตามสภาพความเหมาะสมของ ประเทศไทย

กฎหมายภาษีอากรของสหรัฐอเมริกา ถือเป็นกฎหมายภาษีที่เป็นแบบอย่างของหลายประเทศ โดยเป็นกฎหมายภาษีที่มีมาตรการส่งเสริมให้มีการลงทุนหรือ ขยายกิจการ ทั้งนี้ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเชื่อว่าการชะลอการจัดเก็บภาษีในบางกรณี จะมีผลให้เก็บภาษีได้เพิ่มมากขึ้นในภายหลัง เพราะเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น สำหรับการ จัดเก็บภาษีอากรจากการโอนทรัพย์สินของผู้ถือหุ้นให้แก่บริษัทนั้น ประมวลรัษฎากร ของสหรัฐอเมริกา (Internal Revenue Code) ประกอบกับ Income Tax Regulations ได้ให้ความสำคัญกับการกำหนดรายได้เชิงเศรษฐศาสตร์ โดยหากเป็น การโอนทรัพย์สินแลกกับหุ้นโดยสุจริต ตามเจตนาที่กำหนด ไม่ถือว่าผู้ถือหุ้นมี รายได้จาก การโอนทรัพย์สินแต่อย่างใด ทั้งนี้ รายละเอียดปรากฏตามที่กล่าวแล้วใน บทที่ 4 ดังนั้น แนวทางสำคัญ ๆ ในการแก้ไขประมวลรัษฎากรของไทยในเรื่อง ดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

- อำนาจการควบคุม (Control) ของผู้โอนในบริษัทภายหลังการ โอนผู้โอนต้องเข้าควบคุมบริษัทนั้นโดยทันทีหลังจากการแลกเปลี่ยน โดยต้องถือหุ้นอย่าง

น้อยร้อยละ 80 ของหุ้นที่มีสิทธิออกเสียง (voting stock) และหุ้นทุกชนิดในบริษัท ประโยชน์ตอบแทนจากการไอนทรัพย์สินให้บริษัทก็คือหุ้นของบริษัทเท่านั้น หากได้รับทรัพย์สินอื่นเพิ่ม (boot) เงินสดหรือทรัพย์สินอื่นนี้ต้องถือเป็นรายได้ที่นำไปคำนวณเพื่อเสียภาษี

- ต้องมีข้อกำหนดเป็นองค์ประกอบชัดเจนว่า ผู้ไอนทรัพย์สินจะต้องถือหุ้นของบริษัทไว้เป็นระยะเวลาตามที่กำหนด เช่น 6 เดือน, 9 เดือน ฯลฯ เพื่อแสดงให้เห็นถึงเจตนาว่าเพื่อการลงทุนอย่างแท้จริง มิได้เพื่อหลีกเลี่ยงภาษีเท่านั้น

- มูลค่าต้นทุนของหุ้นที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยน มีจำนวนเท่ากับต้นทุนเดิมของทรัพย์สินก่อนการไอนให้บริษัท เพื่อประโยชน์ในการคำนวณภาษีอากรหากจะได้มีการขายหุ้นที่ได้รับมานั้นไปในอนาคต

ตัวอย่าง ผู้ถือหุ้นโอนที่ดินต้นทุน 100 ราคาตลาด 200 ให้แก่บริษัท แลกกับหุ้นออกใหม่มูลค่า 200 ดังนี้ ผู้ถือหุ้นจะไม่มีภาระภาษีอากรแต่อย่างใด แต่จะถือว่าต้นทุนในหุ้นออกใหม่ของผู้ถือหุ้นที่ได้รับมีราคาเพียง 100 เท่ากับต้นทุนเดิมในที่ดินของตนก่อนการไอนให้แก่บริษัท ฉะนั้น หากในอนาคตผู้ถือหุ้นขายหุ้นไปในราคา 200 ก็จะต้องเสียภาษีในกำไรที่ได้รับ 100 (200-100)

กรณีเห็นได้ว่าเม็ดเงินภาษีที่กรมสรรพากรได้รับในกรณีดังกล่าวจะมีจำนวนเท่าเดิม ต่างที่เวลาซึ่งจะชะลอออกมาตามรายได้ที่ผู้เสียภาษีได้รับแท้จริง ถือเป็นการจัดเก็บภาษีตามความสามารถในการชำระภาษี (Ability to pay)

- ต้องมีข้อกำหนดระบุหน้าที่ของคู่กรณีให้ต้องแสดงรายละเอียดของการแลกเปลี่ยนในแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ที่ต้องยื่นต่อสรรพากร เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ต้นทุนเดิมของทรัพย์สิน ลักษณะของหุ้น ฯลฯ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์กฎหมายหรือไม่

สำหรับกรณีผู้ถือหุ้นโอนเงินสดหรือทรัพย์สิน หรือปลดหนี้ที่มีต่อบริษัท ให้เปล่า เพื่อเป็นการช่วยเหลือบริษัทนั้น ถือว่าบริษัทไม่มีรายได้หรือเงินได้ที่ต้องนำมาคำนวณเพื่อเสียภาษี โดยการแก้ไขประมวลรัษฎากรนั้น ต้องยอมให้บันทึกการให้เปล่า

จากผู้ถือหุ้นเป็นส่วนของผู้ถือหุ้นในงบดุล และผู้ถือหุ้นสามารถนำเอามูลค่าของการทำให้
เปล่าดังกล่าวมารวมเป็นต้นทุนค่าหุ้นของตนได้ด้วย

ตัวอย่าง ผู้ถือหุ้นในบริษัทมูลค่า 100 บาท ต่อมาบริษัทมีฐานะทาง
การเงินไม่ดี ผู้ถือหุ้นจึงโอนเงินสดให้บริษัทเพื่อใช้หมุนเวียน 200 ดังนี้ บริษัทไม่มี
ภาระภาษีในเงินให้เปล่า 200 บาท แต่อย่างไรก็ตามจะบันทึกเป็นส่วนของผู้ถือหุ้น ผู้ถือ
หุ้นจะนำเงินให้เปล่า 200 บาทมารวมเป็นต้นทุนของหุ้นเดิม ทำให้ต้นทุนในหุ้นสูงขึ้น
เป็น 300 บาท เสมือนกับซื้อหุ้นมาในราคาส่วนล้ำมูลค่าหุ้น ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้บริษัท
อยู่รอดต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย